

12.12.2023

Avointa mutta kallista

Julkaisumaksujen seurannasta ja transformatiivisista sopimuksista

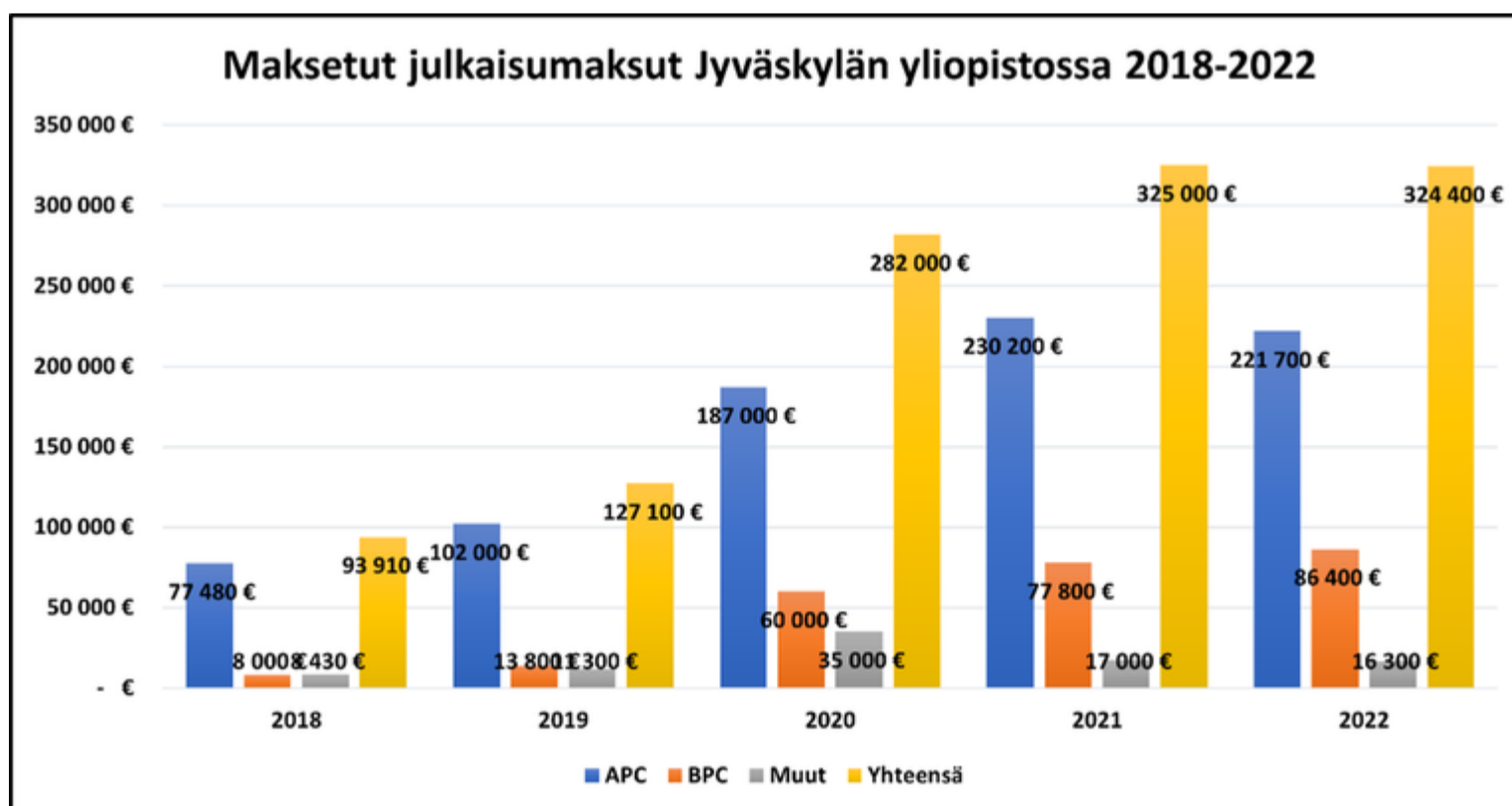
Kuva: Towfiq barbhuiya / Unsplash

Jyväskylän yliopiston avoimen julkaisemisen maksuja on seurattu viiden vuoden ajan Avoimen tiedon keskuksen ja talouspalvelujen yhteistyönä. Seuranta aloitettiin vuonna 2018, ja maksujen määrän on todettu kasvaneen vuosi vuodelta. Vuoden 2021 tarkastelussa havaittiin julkaisumaksujen lisääntyneen seurannan aloitusvuodesta jopa 70 prosentilla ([Avoimen julkaisemisen maksut Jyväskylän yliopistossa 2021](#)).

Julkaisumaksujen voimakas kasvu on tasaantunut

Nyt artikkelikohtaisten julkaisumaksujen hurjin nousu näyttää tasaantuneen: vuonna 2022 yliopisto maksoi julkaisemisesta saman verran kuin edellisenä vuonna, eli noin 324 000 euroa.

Erillisin APC- eli julkaisumaksuin avatut 114 lehtiartikkelia maksoivat yliopistolle 221 700 euroa, jolloin yhden avoimen artikkelin keskimääräiseksi hinnaksi tuli 1 950 euroa. Kirjoihin ja kirja-artikkeleihin liittyviin 18 BPC-maksuun (**book processing charge**) käytettiin yhteensä 86 400 euroa yhden BPC-maksun ollessa keskimäärin 4 800 euroa. Näillä BPC-maksuilla saatiin julkaistua avoimena seitsemän kokonaista kirjaa ja yhdeksän yksittäistä kirja-artikkelia. Muista seurannassa esiin tulleista julkaisemisen kuluista, kuten sivu-, värikuva- ja submittointimaksuista tuli lisäkustannuksia 16 300 euroa.

Vuoden 2023 osalta Avoimen tiedon keskuksella on käytössään tiedot tammi–syyskuussa maksetuista julkaisumaksuista. Syyskuun loppuun mennessä Jyväskylän yliopisto oli maksanut APC-maksuja 142 000 €, BPC-maksuja 20 500 € ja muita julkaisemisen kuluja 13 000 euron edestä. Kustannukset ovat samalla tasolla kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Kuluvan vuoden seuranta saadaan valmiiksi kirjanpidon sulkeuduttua alkuvuodesta 2024.

Kokonaiskustannusten arviointi on monimutkaista

Yksittäisten laskujen tarkasteluun perustuva seuranta auttaa hahmottamaan nykyisen julkaisumallin kustannuksia, mutta koko totuutta maksullisen avoimen julkaisemisen hintalapusta se ei kerro.

Jyväskylän yliopisto on mukana useissa FinELib-konsortion neuvottelemisissa tiedelehtisopimuksissa, joihin sisältyy e-lehtien käyttöoikeuden lisäksi avoimen julkaisemisen etuja. Sopimusten ansiosta JYU:n kirjoittajat ovat voineet julkaista artikkeleita avoimena sopimuskustantajien hybridilehdissä, joissa artikkelit jäisivät muuten lähtökohtaisesti maksumuurin taakse.

Näiden niin kutsuttujen transformatiivisten tai Read & Publish -sopimusten tarkoituksena on ollut vauhdittaa siirtymistä tilausmaksuihin perustuvasta liiketoimintamallista julkaisujen avoimeen saatavuuteen. Väliaikaisesti tarkoitetuissa transformatiivisessa järjestelyssä avoimen julkaisemisen kuluja katetaan kirjastojen tilausmaksuilla, eikä kirjoittajien tarvitse huolehtia julkaisemisen kustannuksista.

Tutkijat ovatkin hyödyntäneet sopimuksiamme ahkerasti. Viime vuonna Jyväskylän yliopiston transformatiivisten sopimusten kautta julkaistiin 363 avointa artikkelia joko alennettuun hintaan tai kokonaan ilman erillistä julkaisumaksua. Useimmissa Read & Publish-sopimuksissa ei ole eritelty julkaisu-oikeuden osuutta kokonaishinnasta, mikä vaikeuttaa sopimuksen kautta julkaistun avoimen artikkelin keskihinnan määrittämistä.

Vuonna 2022 toteutetun avoimen tieteen ja tutkimuksen seurantakyselyn mukaan suomalaiset tutkimusorganisaatiot maksoivat kustantajille transformatiivisista sopimuksista peräti 21,5 miljoonaa euroa vuonna 2021. Jyväskylän yliopistolle transformatiiviset tiedelehtisopimukset maksoivat 1,7 miljoonaa euroa. (Lähde: [Kokonaiskustannusten seurantakysely. FinELib-toimisto ja Open APC -palvelu.](#))

Ovatko transformatiiviset sopimukset tulossa tiensä päähän?

Tutkimusrahoittajien [Plan S -toimenpideohjelma](#) pyrkii edistämään tieteellisen julkaisemisen avoimuutta. Plan S -suunnitelmaan sitoutuneet rahoittajat edellyttävät, että vertaisarvioidut tutkimusjulkaisut saatetaan välittömästi avoimesti saataville. Transformatiivisen sopimuksen kautta hybridilehdessä julkaiseminen on ollut yksi tapa toteuttaa Plan S -aloitteeseen sitoutuneiden rahoittajien avoimuusehtoja, ja sopimuksia onkin luonnehdittu kädenojennukseksi lehtikustantajille siirtymässä tilausmaksumallista kohti tutkimusjulkaisujen avointa saatavuutta.

Nyt tuuli on kääntymässä, sillä [cOAlition S -rahoittajat lakkaavat tukemasta transformatiivisia malleja taloudellisesti vuoden 2024 jälkeen](#). Ratkaisulla halutaan pienentää riskiä siitä, että transformatiivinen sopimusmuoto jää pysyväksi ratkaisuksi, eikä cOAlition S:n hanakasti vastustamasta hybridijulkaisemisesta päästäisi eroon.

Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yleisten kirjastojen puolesta neuvotteluja käyvä FinELib-konsortio onkin nyt tiukan paikan edessä. Neuvottelupöydällä on parhaillaan seitsemän suuren kustantajan transformatiiviset sopimukset, ja konsortion tavoitteet ovat kovat:

Kokonaishinta lehtipaketeista, mistä kustantajien kanssa neuvotellaan, pitää saada alas. Maksamme tällä hetkellä liikaa.

Näin toteaa FinELibistä vastaava palvelupäällikkö [Arja Tuuliniemi AVOTT:n haastattelussa 13.4.2023](#).

FinELib-konsortio onkin varauduttava siihen, että jolleivät kustantajat suostu riittäviin hinnanalennuksiin, uusia sopimuksia ei synny. Tämä tarkoittaa sitä, että JYU:n tutkijoille lisämaksuton avoin julkaiseminen American Chemical Society, Elsevierin, Emeraldin, Oxford University Pressin, Royal Society of Chemistry ja Springer Naturen lehdissä saattaa päättyä vuoden 2023 lopussa.

Lue lisää: [Avoimen julkaisemisen sopimuksia päättyy – jatko avoinna](#)

Julkaisut avoimiksi rinnakkaistallentamalla

Hätä ei ole tämän näköinen: rinnakkaistallentaminen turvaa tutkimusjulkaisujen avoimen saatavuuden myös nykyisessä epävarmassa tilanteessa. [Se on erinomainen, tutkijalle maksuton, vaivaton ja laillinen tapa saattaa tutkimuksen tulokset avoimesti kaikkien saataville.](#) Jyväskylän yliopistossa tehdyt tutkimusjulkaisut rinnakkaistallennetaan avoimeen JYX-julkaisuarkistoon, mikä takaa julkaisujen pitkäaikaisen säilyvyyden. Rinnakkaistallentaminen täyttää myös tutkimusrahoittajien vaatimuksen tulosten avoimesta julkaisemisesta.

Lue lisää: [Rinnakkaistallentaminen Jyväskylän yliopistossa](#)

Sanna Toivola

Informaatikko

Avoimen tiedon keskus

Haluatko kirjoittaa OSC Blogiin? Ota yhteyttä julkaisukoordinaattori [Sini Tuikkaan](#).

Blogiteksti on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](#).